

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Phimostomvs Scriptvrariorvm Iohannis Dietenbergii
Theologiae professoris profundiss. ac hæreticæ prauitatis
Inquisitoris vigilantiss. co[n]tra hæreticos æditus
Augustæ Anno M.D.XXX.**

Dietenberger, Johann

Coloniæ, 1532

VD16 D 1501

V. Christu[s] haud decuisse, sua[m] proprio digito scribere doctrina[m]

urn:nbn:de:hbz:466:1-29398

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

bent, vt non hæſitanter adhæreat his, quæ ſcit per eccleſiæ dif-
ſinitionem eſſe vniuerſaliter approbata. Hæc enim certiffimū
eſt autoritate ſanctiſpiritus confecta pariter & roborata, qui
vixit & regnat, vnus cum patre & filio ſuper omnia benedi-
ctus deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Auguſti M. D. XX. Septembris vltima.

¶ Inter ſcribendū Gratioſe domine, mēti meæ nouū quoddā
occurrit problema, quod coronidis inſtar, prioribus haud inu-
tiliter adiiciendum videbatur, ideo quæſtiones ſequentes diſſe-
rens, mox, quod incidit, ſubſcripſi.

¶ CHRISTVS QVAMOBREM DOCTRI-
nam ſuam per ſeipſum non ſcripſit, vt alijs de illo ſcribenti-
bus, nimirum apoſtolis & euangelis-
tis, credere neceſ-
ſum ſit.

CAPVT III.

¶ Propoſiti problematis ſecundum mentem Beati Augu-
ſtini, determinatio.

Aug. i. de
con. euan.
c. 3.

EATVS Auguſtinus in primo de conſenſu euā-
gelistarum, hanc dubitationem ab infidelibus qui-
busdam, dominum Chriſtum, ſapientiffimum qdem
virum opinantibus, filium autem dei negantibus, æ-
uo ſuo ſubindicat exortam. Erant enim qui ſacroſanctis euā-
gelis credere recuſabant, pro eo quod non ab ipſo domino, ſed
ab eius diſcipulis (quos exiſtimant ei diuinitatem qua deus cre-
deretur errore tribuiſſe) conſcripta ſunt. Solis autem illis li-
bris, quos ſuis manibus dominum exaſſe putant, fidem dari
debere conſtanter aſſerunt, quorum etiamnum aliquos ad Pe-
trum, & Paulum ſcriptos, illisq; tanquam epistolari titulo præ-
notatos.

notatos, quos tamen nequaquam proferre possunt, sese vidisse dicunt. Porro ex hac perfidia scripturariorum, æui nostri schismaticorum hæresis, præter expressas scripturas nil admittentium, iam olim damnata, vel repullulasse, vel potius e frigidis ac extinctis Vulcani, quibus sepulta iacebat, cineribus, infelicitè reuocata renataque videtur. Nam hoc solo aprædictis infidelibus differunt, quod Christum ore verum confitentur deum, quem tamen reuera factis, dogmatibus & vita negant. Scripturas etiam ab apostolis ac euangelistis nobis traditas, & unanimi catholicæ ecclesiæ consensu receptas, aut omnino recusant, aut non nisi suam ad perfidiam, iuxta peruersissimam suorum ingeniorum vafriciem tortas excipiunt, quorum hæresim superioribus scriptis satis explosam credimus. Infidelium autem prædictorum, quos scripturarij integro pede sequuntur, impiam vanitatem, quibus medijs beatissimus Augustinus arguat, repellat, reuincatque iam videamus. Et si non fallor, eam primo quidem ex illorum proprijs, dein ex nostris, non tam docte quam erudite, confutat pariter & exhibeat, ex eorum proprijs per hæc verba: Quid causæ est, cur de istis, hoc est, aliquibus Philosophis hoc credant, quod de illis discipuli eorum literis commendarunt, & de Christo nolunt credere, quod eius de illo discipuli conscripserunt, præsertim cum ab eo cæteros homines sapientia superatos esse fateantur, quamuis eum deum fateri nolint. An vero illi, quos isto, hoc est Christo, multo inferiores fuisse non dubitant, veraces de se discipulos facere potuerunt, & iste non potuit? Quod si absurdissimæ dicitur, credant de illo, quem sapientem fatentur, non quod ipsi volunt, sed quod apud eos legunt, qui ea quæ scripserunt, ab illo sapiente didicerunt, Hæc ille: Quid his verbis beatus AVGVSTINVS velit, paulo explicatius dicamus. Increduli, si scripturis, inquit, quibus fides minus est danda credunt, id quod perfrictis frontibus facere haud erubescunt, certe quibus maior debetur fides, non nisi temerarie recusantes, discredunt, hoc quod nemo, cui cerebrum est, pernegat. At ipsi, nonnullorum ho-

I n̄ minum,

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

hominum, videlicet, discipulorum quorundam Philosophorum, quos tamen Christo longe inferiores fatentur, scriptis quæ de suis magistris scripserunt, ingenue credunt, quibus tamen si des minus erat danda, quam discipulis Christi, cum absurdissimum sit ampliore veritatis auctoritatem minus sapienti, præ sapientissimo tribuere. Porro Christum esse omnium hominum sapientissimum, quam libentissime admittunt. Temerarium itaque est, Philosophorum minus sapientum, non autem Christi sapientissimi, discipulis credere velle, nisi forsan Philosophi Christo prorsus inferiores, potuerint suos discipulos de se facere veraces. Christus vero, cunctis Philosophis sapientia & veritate incomparabiliter præstantior, id muneri haud quiverit suis contradere discipulis, hoc vero cum sit apud incredulos istos absurdissimum, impia vanitas est, scripturis discipulorum Christi fidem pernegare, quam literis discipulorum Philosophorum sua sponte concedunt.

Vbi su. c. 3. ¶ Acrius autem contra eosdem Augustinus inuehit, illosque fortius stringit, cum subdit. Deinde dicant, inquit, unde saltim sapientissimus fuerit nosse vel audire potuerunt? Si fama discipulante, certiorne de illo fama nuntia est quam discipuli eius, quibus eum prædicantibus, ipsa per totum mundum fama fragrauit? Postremo famam præferant famæ, & ei famæ de illo credant quæ maior est. Ea quippe fama quæ de catholica ecclesia, quam stupent toto orbe diffusam, mirabili claritate dispergitur, tenues istorum rumores incomparabiliter vincit. Ea porro fama tam magna, tam celebris est, ut eam timendo, isti trepidas & tepidas contraditiunculas in sinu suo rodant, iam plus metuentes audiri, quam volentes credi filium dei unigenitum, & deum prædicari Christum, per quem facta sunt omnia. Si ergo famam eligunt testem, cur non hanc eligunt, quæ tanta claritate præfulget? Si scripturam, cur non evangelicam quæ tanta auctoritate præpollet? Hæc diuus Augustinus. Est autem horum verborum hæc sententia.

Quod

Quod euangelistis ac noui testamenti scripturis infideles nul-
 latenus credunt, aut ratio, aut fama facit, aut certe scriptura.
 Porro rationem non facere, iam mox immediate superioribus
 dictis ostendimus, famam vero si in causam traxerint, nonne p
 omnes conclamabitur, eam quæ celebrior, quæ maior, quæ in
 omnium ore magis versatur, quæ denique verior, merito de-
 bere præferri. At talis est ecclesiæ catholicæ fama (quam eti-
 amnum ipsi perfidi stupent toto orbe diffusam) tenues illorum
 rumores incomparabiliter vincens. Quod si causam in scriptu-
 ram traiecerint, illæ omnium ore esse fide potiores prædica-
 buntur, quæ sunt autoritate magis præpollentes. Tales autem
 sunt apostolorum & euangelistarum scripturæ in ecclesia catho-
 lica, totius orbis consensu receptæ, literis interim vniuersis
 omnium hæreticorum prorsus damnatis & exhibitis, Hinc nec
 ad orbis publicum, nisi militibus, gladijs, fustibus, lanceis, ter-
 que saluo, quod aiunt, conductu circumsepti procedere, neq;
 vnquam ad harenam cum catholicis ausi fuerint descendere,
 sed trepidi & timidi, lucifugæ, vespertilionum, aut nocticora-
 cum instar suis incauernis delituerunt & hodie delitescunt, in-
 terim sua pestilentissima dogmata (haud secus quam ardea sua
 stercora) mundo propinantes. Sic latitat ter maximus hæreti-
 cus Lutherus apud Saxones, sic Zuuinglius apud Heluetios,
 sic Sneppius cū suis apud Hessones, Oecolampadius apud
 Basilienses, Carolstadius vagus vndiq; transfuga, Butzerus
 & Capito cū Hedione apud Argentoracos, excucullat⁹ Vlmē,
 Dionysius, cum suis socijs apostaticis apud Francfordianos,
 Baucius cum noctirace apud Vuormacien. Georgius Posler
 & Hector apud Norebergam, Rotenac Ker apud Vlmam, su-
 os denique obseruat Augusta. Hi sunt scripturarum adulte-
 ratores & corruptores, filij Belial, id est, absque iugo, nolen-
 tes audire legem, filij superbix & diffidentix, filij maledi-
 ctionis, filij præuaricatorum, stultorum & ignobilium, quorum
 sermo vt cancer serpit, quorum dissidentibus ac inuicem pu-
 gnantib; literis, totus hodie concutitur mund⁹, & ab vniuer-
 sa ecclesia pax relegatur, quorum fama quanto diffusior, tan-

Judic. 19.
 Esa. 10.
 Job. 41.
 Col. 3.
 2. Pe. 2.
 Danie. 11.
 Job. 30.
 2. Ti. 2.

I in to pe-

CONFUTATIO IVM SCRIPTVRARIO.

ro periculofior, quāto maior, tanto obfcurior, quanto vulgari
or, tanto obfcenior. Sed hæc miſſa facientes, ad noſtræ reuer
tamur inſtitutum.

Auguſti-
nus vbi.
ſupra c. 10

¶ Fama qua hi, de qbus nobis cū Auguſtino ſermo eſt, permo
ti apoſtolorum & euangelistarum libros negabāt proriſus erat
falſa, ex duplici falſo procedens fundamento. Primum, quod
Chriſtus, dum hanc in terris adhuc mortalem ageret vitam,
nonnullos manu ſua libros conſcripſerit. Secundum, quod eoſ
dem ſuis Petro & Paulo diſcipulis, inſcriptos reliq̄rit. Enim-
uero neutrum poteſt eſſe verum, Non primum, hoc quod bea
tus Auguſtinus hiſ verbis probat; Si aliquos, inquit, libros ſe
habere dicunt, quos eum ſcripſiſſe aſſerunt, prodant ſeu pro
ducant eos nobis, Profecto enim vtiliſſimi & ſaluberrimi ſunt
quos vt ipſi fatentur, vir ſapientiſſimus ſcripſit, Si autem ti
ment eos proferre, vtique mali ſunt, Porro ſi mali ſunt, non
eos ſapientiſſimus ſcripſit, Sapienſiſſimum autem Chriſtum
fatētur. Non ergo Chriſtus tale aliqd ſcripſit, Similiter quod
eoſdem ad Petrum & Paulum tanquam epistoſtari titulo præ
notatos dicunt, oportet vero diſſimilimum eſſe, Toto namque
tempore (ait beatus Auguſtinus) quos Chriſtus in carne mor
tali cum ſuis diſcipulis vixit, nondum erat Paulus diſcipulus
eius, quem poſt paſſionem ſuam, poſt reſurrectionem, poſt aſ
cenſionem, poſt miſſum de cœlis ſpiritum ſanctum, poſt mul
torum ludæorum conuerſionem, & mirabilem fidem, poſt la
pidationem Stephani diaconi & martyris, cum adhuc Saulus
appellaretur, & eos qui in Chriſtum crediderant grauiter per
ſequeretur, de cœlo vocauit, & ſuum diſcipulum & apoſtolum
fecit. Quomodo igitur potuit libros, quos antequam morere
tur, eum ſcripſiſſe putari volunt, ad diſcipulos tanquam fami
liariſſimos Petrum & Paulum ſcribere, cum Paulus nondum
fuerit diſcipulus eius? Impia igitur vanitas eſt, propter hæc
nugaciſſima ridicula, ſcripturas apoſtolorum & euangelista
rum pernegare atque contemnere. Ex noſtris quoque do
gmatibus

Christianis, idem error per beatum Augustinum hoc modo confutatur, Quicquid per apostolos Christi scriptū legimus, haud aliter accipiendum est, quā si ipsius domini manus, quas proprio in corpore gestabat, scripsisset, eo quod ex Christo & eius apostolis vnum quoddam corpus, sicut ex capite & mēbris conflatum erat, inde dominus apostolis tanquam sui corporis, membris & manibus utebatur, At dementissimi, multumque temerarij capitis esset, solis quidem Christi scriptis credere, manuum autem suarum scripturis neutiquam credere velle. Nemo igitur inficias ibit, infideles, solis Christi scriptis se se credere velle fingentes, non tam friuole quam temerarie, libros euangelicos per apostolos scriptos reiicere. Porro ne ista nostro signēto excidisse putentur, beati Augustini verba subscribere libuit, qui sic habet: Omnibus discipulis suis Christus per hominem quem assumpsit, tanquam membris sui corporis caput est. Itaq; cum illi scripserunt, quæ ille ostendit & dixit nequaquam dicendum, quod ipse non scripserit, quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognouerunt, Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperauit, hoc vnitatis consortium, & in diuersis officijs concordium membrorum sub vno capite ministerium, quisquis intellexerit, non aliter accipit quod narrantibus discipulis Christi in euangelio legerit, quam si ipsam manum domini quam in proprio corpore gestabat, scribentem conspexerit, hæc ille. Hic beatus Augustinus Christum per suos quidem apostolos scripsisse, eorumque libris indubitata fide dandam verissime docet, At cur non per semetipsum, sed per suos discipulos scripserit, intactū prorsus reliquit, Hoc tamē axioma subscriptū faciet manifestū, interim si (teste beato Augustino) apostolorum & euangelistarum scripturæ eatenus ab ecclesia suscipiendæ sunt, quatenus proprijs Christi manib; scriptæ. Nonne consequens est illas proprias Christi contemnere scripturas, quæ

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

ras, qui suorum apostolorum literas haud admittunt? Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, inquit Augustinus, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperauit. Porro qui Christi scripturas contemnit, nonne pariter & Christum pernegat? Quid ergo scripturarum adulteratores, scripturam faciunt, scripturas apostolicas per ecclesiam probatas pra sua sponte, ne dum negantes, imo veluti nugas abijcientes, & de canone penitus, si deus placet, deturbantes? Quid inquam aliud faciunt, quam christum dei sapientiam, quali nugivendulum, apud vniuersum orbem reuera mendacii insimulant? Et dum scripturas quas volunt tanquam veras admittunt, quas nolunt, quasi falsas & a vero remotissimas spernunt, nonne Christi manus nimirum apostolos falsitatis vna cum Christo accusant, illosque magis pseudoapostolos, quam Christi & veritatis discipulos agnoscunt? At male valeant hi perdidissimae sectarum magistri, veritatis blasphematores, qui cogitationes iuxta Esaïam, concinnant, ad perdendos mites in sermone mendacii, per quos, beato Petro teste, via veritatis blasphematur, ponentes mendacium spem atque protectionem suam, & in auaritia fictis verbis de alijs negociantes, quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat. Nos vero quod per apostolos & euangelistas suos Christus scripsit & ecclesiae reliquit, reuerenter exosculemur, haud secus, quam si ipsius domini manibus (quas in proprio corpo, re gestauit) scriptum esset.

Esa. 28.
2. Pet. 2.

AXIOMA.

Christo suam doctrinam per semetipsum scribere non congruit, et si ab apostolis et euangelistis suis conuenienter in scripturas redacta sit.

PROBATIO.

Euidens hoc fiet, si Christi primum quidem summam in docendo dignitatem et auctoritatem, dein praecellentem eius doctrinae maiestatem, postremo ordinatissimum diuinæ sapientiae, ima per media, media vero per supremam gubernantis, subindicauerimus processum, Et summam quidem Christi in docendo

docendo dignitatem, atque autoritatem, eius excellentissimus docendi modus probat, quo doctrinam suam, modo quodam digniore, adeoque sibi proprio tradere voluit, quo se non tam excellentissimū omnium doctorem, quam verum deum comprobaret. Legimus in historijs, nonnullos philosophorum preclaros suorum monimenta dogmatum in scripturis tradidisse, exēplo sunt ex ethnicis Tales Milesius inter orbis sapientissimos plurimum famosus, Hermes qui & Mercurius Trismegistus antiquissimus, Plato diuinus, meoq; iudicio, suo auro omnium longe doctissimus, Aristoteles vnde quaque peritus ac reliqui, Ex nostris prophetae, apostoli, & euangelistae domini, qui ea quae a spiritu sancto, quo pleni erant, didicerant, eius ordinatione ac providentia, literis pro nostra consolatione, eruditione simul & spe reliquerunt. Hos imitati sunt innumeri patres orthodoxi, insignes fidei nostrae proceres, & antesignani, tam eruditione quam vitae sanctimonia spectatissimi, qui egregijs suorum operum monumentis, ecclesiam & Myda & Cræso ditiores, & Hercule loueque fortiores, aduersus haereticos reddiderunt. Horum diuus Hieronymus, & post illum Gēnadius Massiliensis ecclesiae presbyter vir in diuinis ac secularibus literis ad perfectum instructus, texentes catalogum celeberrimum, nobis memoriam fecerunt, quorum linguis & scripturis sanctus spiritus, ad Haeresum extirpationem, et ad plenam ecclesiae super rebus dubijs instructionem, haecenus vsus est, & vtetur semper. Is autem doctrinationis modus, etsi nobis sit vtilissimus, inferior tamen & indignior est, tum quod magis ad dogmata conseruanda, quam ad doctrinandum institutus, tum quod ab infimè fecis hominibus, atque sicut ab excellentioribus vsurpatus, tum denique quod passim omnibus siue doctis siue indoctis communissimus, Nā scribimus (ait HIERONYMVS) indocti, doctique poemata passim, Sola scripturarum ars est, quam sibi passim vendicant, hanc garrulatus, hanc delirus senex, hanc praesumptuosa iuuentus, hanc lophista verbosus, hanc hodie puluerulenti pelliones,

K

lutulenti

Roma. 15.

CONFVTATORIVM SCRIPTVRARIO.

lutulenti sutores, & pene vniuersi plebæi præsumunt, docent
antequam discant.

Augustin^o Fuere quoque alij, plurimum excellentes viri, reliquis philo-
io .de ciui. sophis, tanto excellentiores autoritate, quanto superiores in-
6.25. genio, qui suarum lucubrationum nihil literis tradidisse legun-
tur, sed doctrinam suam, viuæ vocis actu discipulis profude-
runt, qui modus tanto superior priore creditur, quanto ab ex-
cellentioribus doctoribus vsurpatus, & ab illis ad docendum
magis accommodus iudicatus est. Viua namque vox, la-
tentis quiddam energię habet, diuo Hieronymo teste, quod
Hierony. in aures discipulorum de autoris ore transfusa fortius sonat, in-
timaque penetrans, discipulorum animis magistri doctrinam
infert vigorosius. Sic Pythagoras quo in contemplatiua virtu-
te, nihil tunc habuit Grecia clarius, non tantum de se, sed nec
de vlla re aliquid scripsisse perhibetur, Socrates autem quem
rursus in actiua, quamores informantur, omnibus prætule-
runt, ita vt testimonio quoque dei sui Appollinis omnium sa-
pientissimum pronunciatum esse non taceant, Aesopi fabulas,
pauculis versibus prosecutus est, verba & numeros suos ad-
hibens rebus alterius, vsque adeo nihil scribere voluit, vt hoc
se coactum imperio sui dæmonis fecisse dixerit, sicut nobilissi-
mus discipulorum eius Plato commemorat. Septem etiam
orbis sapientissimos, monumentorum nihil quod ad literas at-
tineat, posteris reliquisse, Sanctus AVGVSTINVS
scribit, nisi quod Solon quasdam Atheniensibus leges dedisse
& Thales qui physicus, suorum quoque dogmatum libros ali-
quot reliquisse dicitur.

Col. 2. ¶ Hic ergo modus, cum ab excellentioribus vsurpatus fuerit
doctoribus, a domino nostro IESV CHRISTO tan-
quam omnium excellentium excellentissimo doctore, in quo
sicut omnes perfectiones eminenter & omnes thesauri sapi-
entiæ & scientiæ dei reconditi, nullatenus negabitur, Ipse
enim est quem pater sanctificauit, & doctorem ac salutis ma-
gistrum

gistrum, omnibus audiendum dedit qui falleret neminem. Veritas enim est & sapientia, de quo in psal. scribitur: Magn⁹ domin⁹ noster, & magna virt⁹ eius, & sapientiā eius non est numerus, in cuius ore nec dolus neq; mēdaciū locū habere poterant. Hic est q̄ omnem hominem venientem in hūc mundum illuminat, qui pro scripturis intelligendis sensum aperit & intellectum, qui discipulis suis dixit, Ego dabo vobis os & sapientiam cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri, in quo & prophetarum vaticinia sunt adimpleta, in quibus legitur, Erunt homines docibiles dei. Esaias quoque: Non faciet, inquit, dominus auolare a te vltra doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum, post tergum monentis, de quo Moyses Prophetam de gente tua & de fratribus tuis suscitabit tibi domin⁹ deus tuus, ipsum audies. De hoc MATTHEVS euangelista scribit: Erat docens eos, sicut potestatem habens & non sicut scribæ & pharisei. Hi namque ea quæ prius in lege & prophetis scripta fuerant, licet non adeo sincere, dogmatizabant: dominus autem etiam non scripta docebat, Isti sicut homines non sua, sed dei autoritate, ille vero quasi deus & prophetarum omnium dominus, propria potestate qui & suæ voluntatis libertate, vel ea quæ minus in lege videbantur scripta, addebat vel commutans populo prædicabat, id quod nec Moyse, nec Prophetis, nec Scribis neque Phariseis licuit vnquam, Isti dicebant, hæc dicit dominus, Ille crebrius replicabat, Ego autem dico vobis, quo loquendi modo, plane sui magisterij subindicabat excellentiam, cui vt excellentior quoque docendi modus responderet, scripto suam tradere doctrinam, non debuit.

Psal. 14

i. Cor. 1.

Psal. 146

Esa. 53.

Ioan. 1.

Lucæ. 24.

Esa. 50

Mat. 9.

Deut. 18.

¶ Porro cū ex diuinitate Christi dignitas quā maxie p̄deat, tali certe modo suā debuit tradere doctrinā quo non puri hoīs

K n

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

imo magis dei probaretur doctrina, Hoc autem minime fieri potuit suam doctrinam solum scripto tradendo, cum huiusmodi modus vniuersis communis sit hominibus. Nullatenus igitur debuit doctrinam suam, aut in chartis papireis, aut in tabulis carnalibus scribendo tradere, quin potius in cordibus hominum, id quod soli sibi reſeruatū Hieremiæ comprobatur vaticinio dicentis: Ecce dies veniunt dicit dominus, & feriam domui Israel & domui Iuda fœdus nouum &c. Sequitur: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam &c. Sane doctrinam, quæ non literarum aut mortis, sed magis spiritus & vitæ erat, emortuis demandari literulis haud decebat.

Math. 22. Quomodo namque doctrinam, quam in æternum duraturam
Ioan. 17. voluit, interituris aliquando pellibus inscripsisset, blattis, tine-
Apoc. 14. is, muribusue rodendam aut temporum iniuria obliterandam,
Psal. 116. aut situ carieque, aut certe scribarum ſocordia viciandam, deprauandam, contaminandam relinquens ac mutilandam? Hi namque ex emendatis inemendata describere, ex mendosis reddere solent mendosiora, prætermittere quod legunt, quod non legunt apponere, corrumpere quod non intelligunt, adeoque inutiles vetustissimorum ac clarissimorum autorum libros exhibere, vt de illis vix vlla nobis hodie vel certitudo vel integritas relicta sit. Hæc ob causam indignum erat C H R I S T I doctrinam (nullatenus desituram) nunquam non defecturis tradere literis, præcipue cum eiusmodi doctrina magis lumine intus infuso diuinitus, quam mutis apicibus acquiratur, quod nobis Eunuchus ille (diuinæ legis adeo studiosus, vt etiam in vehiculo literas (quas tamen haud intelligebat) legeret sacras, de mundi extremis finibus veniens in Iudæam, vt eum quem in libro nesciens venerabatur, desuper accepto per baptismi sacramentum lumine gratiæ, sub mutis latitantem literis agnosceret) perspicuum facit. Lex enim dei spiritalis est, & reuelatione opus est vt intelliga-

intelligatur, nudis literarum formis seipsam plene nequaquam exhibet, propter quod Dauid orabat. Reuela oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua. Quod si non litera, sed spiritus reuelatione Christi doctrina comprehenditur, nonne solis literis eam frustra commendasset. Id certe quod suam maiestatem, quia deus verus, nequaquam decuit, qui nihil frustra operatur.

Psal. 88

¶ Eius quoque doctrinae maiestas & abyssalis profunditas, id ipsum exposculabat, quae tanta est, ut nulla comprehendi scriptura, nullo quantumvis etiam acutissimo ingenio perscrutari, sed nec totius orbis amplitudine capi possit, propter quod de ea semper altius aestimandum est, quam nuda premonstrat litera. Illius etenim ineffabilem maiestatem & inenarrabilia dona continet, de quo scriptum legimus. Ecce deus magnus vincens scientiam nostram. Doctrina mea, inquit dominus, non est mea, sed eius qui misit me, qui sicut ipse incomprehensibilis est, ita doctrinam sibi reseruauit nullis figuris intercludendam, sed in vniuersum omnes excedentem scripturas. Alioquin in dubijs rebus, ad scripturas ipsas non ad scripturarum scrutinium, ad mortuam literam, non ad spiritum, ad mutos magistros, non ad viuos interpretes, in vtraque lege remisisset. Hanc excellentiam atque maiestatem discipulus quem diligebat dominus Iesus subindicabat ubi ait. Sunt autem & alia multa quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum mundum arbitror capere posse, eos qui scribendi sunt libri, quod beatus Augustinus, non locorum spatium, sed legentium capacitati tribuendum dicit. Nostra enim intelligentia, nequaquam omnia quae de Christo scribi possent capere valeret, sicut nec vllis comprehendi scripturis, quae de illo dici possunt. Magna siquidem sunt iudicia eius, & inenarrabilia verba sua. Propter hoc, ait scriptura, indisciplinae animae errauerunt. Hinc tertio cetero dignus Paulus exclamat. O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles vires eius. Et beatus Iohannes, diuinorum mysteriorum incomprehensibilitatem vbertim flebat, quae tamen

2. Corin. 9.

Iob. 36

Iohan. 7

Iohan. vii

Sap. 17

Roma. 11

Apoc. 7

K iij Christo,

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

Christo tandem docente gaudebat explanata. ¶ Ne igitur tanta eius doctrina maiestas vilesceret, deq; ea altius nihil quā de reliquarum humanarum scripturarum literis suspicaretur, ne vel tota scripturis comprehensa, vel amplius nil quā quod nudi exprimunt apiculi, id quod reliquis humanis scripturis commune est, crederetur continere, non debuit tantæ profunditatis, tantæq; maiestatis doctrina, per ipsum autorem scripto tradit. Semper enim sublimius aliquid de illius doctrina, quam de quavis scriptura sentiendum est, Quod si Paulo arcana verba, quæ in tertium raptus coelum audiuit, loqui haud licuit, certe minus Christo suam doctrinam in corde patris abditissimā, quam nemo nisi filius & cui voluerit ille reuelare nouit, mortuis ac defecturis pellibus committere conueniebat, præcipue, cū illam pro sua maiestate non papiro aut pergameno, sed cordibus hominum per ipsum dominum inscribendam, propheta prædixerit. Vt ergo veritatis propheta, verax inueniretur, noluit dominus suam doctrinam per semetipsum a ramento describere. Exigebat hoc idem diuinæ sapientiæ pulcherrimus ordo, quo deus, sicut non omnia per seipsum solum, nec tamen quodlibet ex quolibet, quasi e quodam Anaxagorico chaos indistincte producit, sed sua rebus singulis seminaria natiuaq; dedit principia quibus ordirentur: sic non omnia per seipsum solum, nec tamen quodlibet per quodlibet confuse gubernat sed ordinatissimo quodam modo, corporalia per cælestia, ignobiliora per nobiliora, inferiora per media, ista vero per superiora, illa deniq; per seipsum regit, omnia suauiter disponens & ordinans, id quod & Philosophis haud incognitum fuit. Hunc ordinem in omnibus seruatum creaturis, Christus ipsa dei sapientia, non debuit refringere docendo, cum per suum apostolum dicat. Quæ a deo sunt, ordinata sunt. Propter quod immediate quosdam per semetipsum, reliquos vero per eos qui ab ipso didicerant docere voluit. Sic angelos per se, homines autem per angelos edocet. Sic in veteri lege patriarchas ac prophetas per angelos instruxit, in noua quoque dominus discipulos suos immediate per se, per illos autem illorumque successores vniuersum

2. Cor. i.

Mat. ii

Hiere. i. 7

Sap. 3

i. Cor. i
Rom. i.

Hel. i.
Actu. 7

Matt. io.

CAPVT IIII

sum reliquum orbem, tam verbo quam scripto docuit, docebit
que semper. At solis scripturis si suā tradidisset doctrinā, non
potuisset hunc ordinem seruasse. Oportuisset enim vel singu-
lis Christianis, singulos conscripsisset libros, id quod superflu-
um fuisset, cum iam totus mundus ad vnum euangelium con-
uersus credat, aut suam ad omnes totius orbis homines doctri-
nā immediate dedisset, quod vel difficile nimis aut impossibile
magis fuisset, tum propter idiomatum linguarumque varia-
tem, tum propter locorum distantiam, tum denique propter res
ipsius impossibilitatem. Quos enim ad Christum, tot ac tantę
virtutes, tot signa, tanta prodigia & mirabilia, tantique prædi-
cantes vix conuertere potuerunt, quid mutæ effecissent lite-
ræ? Et ecclesia quantam putas hoc medio passa fuisset iacturā?
Quantum scripturarū contra ecclesiam viuentis dei ansam suo-
rum peruersissimorū errorum habuissent, si de Christi scriptu-
ra suis manibus confecta, vel apicem vnum aut vnum iota habe-
re potuissent? Quam superbe suas erexissent cristas? Quam-
magna audacia ecclesiæ reiecissent statuta solamque Christi ap-
pellitassent scripturam? Quanto labore, nisu, conamine suas cæ-
teris effundere tenebras decreuissent? At noluit hoc ipsa diui-
na sapientia, quæ ad illuminandum venerat, noluit tantæ stulticiæ
tantæ cæcitati, tanto denique facinori præstare patrociniū, quin
potius integrū suū seruare ordinē, & ab hoc nullatenus p se met
ipam, sed p alios magis suam scribere doctrinā id quod & do-
mini nostri Iesu Christi summam decebat humilitatem.

Lucæ. ii.

Marc. ult.

Iohan. vi.

Iohan. ii.

¶ Ad eius enim doctrinæ confirmationem, sic oportuit illi-
us miracula stupenda, admiranda opera, laudatissimæ conuersa-
tionis insignia, saluberrimæ doctrinæ pconia, famā etiā quā ex
his admirabilē i populis habuit, ac validissimas suorū aduersario-
rum redargutiones, cum quibus crebrius in harenam, nunquā
aut non gloriose triumphans descendit, quorum errores atque
malitias haud semel detexit nec non ægregie confutauit. Hæc
inquam omnia, sic oportuit conscribi, vt ex ipso scribendi mo-
do, eius perfecta nobis humilitas, non tam insinuaretur, quam
imitanda commendaretur, eo quod illam, suæ doctri-
næ cape-

Mat. ii

Lucæ .io
Psal. isEsa. 45
Psal. 86

Iohan. 14

næ capescendæ, primum fecerit fundamentum, dicens. Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Etenim nisi paruuli fueritis, meæ doctrinæ capaces nequam eritis, quam pater a sapientibus abscondens, paruulis, quibus illam est pollicitus, reuelat. Quod etsi absque arrogantia, de se Christus dominus hæc per semetipsum scribere potuerit, in nostris tamen cordibus, haud ita illius humilitas, propriæq; laudis & gloriæ perfectus contemptus infulisset, sicut se nobis ingerit, dum de se nihil per se scripsit, nec dum mortalem ageret vitam scribere fecit, permisit aut commisit, sed per alios post eius mortem, nimirum discipulos, & reliquos, de quibus per prophetam dicit. Populum istum formaui mihi, laudem meam narrabit, vide licet in scripturis de me, secundum illud. Dominus narrabit in scripturis populorum, & principum horum qui fuerunt in ea, id est prophetarum apostolorum & euangelistarum, ad quos cum primis spectabat Christi doctrinam fideliter conscribere conscriptamq; fidelibus relinquere. Idem insuper sancti spiritus autoritas commendanda exigebat. Nam ea quæ Christus dominus adhuc mortali corpore viuens nobiscum gloriose fecerat & docuerat, nec villo scribente fuerat excepta, necessum erat ecclesiæ doctoribus (de quorum albo primi sunt apostoli & euangelistæ, iterato suggererentur per spiritum sanctum, pro eius commendanda autoritate. Sic enim dominus promiserat: Paracletus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret omnia quaecumq; dixi vobis. Per talem namque suggestionem, eiusdem sancti spiritus autoritas ac maiestas, apostolis, & per illos toti innotuit orbi. Sicut enim domini personam in opere redemptionis, necnon exterioris exempli atq; magisterii, autorizari, ita spiritus sancti autoritatem oportuit in opere interioris inspirationis & illustrationis spiritualis ædificationis ac solidationis ecclesiæ commendari. At hanc suggestionem seu inspirationem prorsus non oportuisset fuisse, si Christus dominus per seipsum solum suam doctrinam plene scripsisset. Ad seruandam igitur non tam Christi personæ dignitatem, quam spiritus sancti autoritatem, per alios Christi

CAPVT IIII.

Christi doctrina scribi debuit. Nam sicut verbi proprietas est, verbo paternam exponere veritatem in seipso completam, sic spiritus sancti proprietas est, veritatem verbi, suggestionibus internis, cum in se, tum in his quos inspirando inhabitat, completam omnibus manifeste monstrare, & quæ per Christum annūciata fuere, confirmare, perq; solemnia & publica instrumenta cuiusmodi sunt quæ per scribas publicos in autentica scripta rediguntur, vniuerso mundo publicare, id quod apostolorum & euangelistarum scripturis effectum est.

¶ Hoc ipsum, rerum per Christi doctrinam conscribendarum, ordo exposulabat, cuiusmodi sunt Christi in terris conuersatio, triumphalis ac gloriosa passio, fortissima Sathanæ debellatio, admirabilis resurrectio, & id genus reliqua, quibus vniuersum orbem innouauit. In annalibus etenim regum historijs consuetum non est, regum bella, magnifica gesta, præclaraque facinora, antequam sint obtenta & celebrata, conscribi. Et ideo dominus noster Iesus Christus, rex regum solus, abiecta prius pati, sua gloriosa gesta prius egregie conficere, stupēda agere miracula, magnifici sui prælij opera præclarissima, quibus mundum innouare, illuminare & redimere venerat, prius debuit consummare, antequam literis exciperentur. At istud nequaquam fieri potuit, ipso adhuc nobiscum in corpore mortali permanente, quam ob rem describendarum sua doctrinæ rerum ordo, minime patiebatur Christum suam doctrinā ante mortem per semetipsum scribere. ¶ Exigebat pariter id ipsum ecclesiæ autoritas, quam a domino Christo maximam acceperat, videlicet autorizandi, solemnizandi, interpretandi, publicandi, proponendi, necnon scribendi, omnem fidei veritatem, nec hanc autoritatem apud se debuit occultare, quin potius cunctis fidelibus publicitus exhibere, quam pro omniū salute, spe, & consolatione acceperat, At hoc quo pacto fieri potuit melius, quam quod ecclesiæ seruaretur autoritas, doctrinam & euangelium Christi, per eos, quos ad hoc spiritus sanctus in ecclesia deputauerat, scribendi? Nullibi siquidem omnis fidei veritas consummator certiorque reperitur, quam

L in apo-

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

in apostolorum & euangelistarum scripturis, per ecclesiam approbatis. Conuenientissimum itaq; fuit, per alios Christi doctrinam conscribere, id quod omnium vltimo, tam legis quam euangelij differentia haud obscure commonstrat.

Exo. 31
Deut. 31
Roma. 8

¶ Nam illa in figuris sensibilibus dabatur, ideoq; typis sensibilibus a principio conuenienter scribebatur, hinc & lex litera dicta est, euangelium vero, lex est spiritus vitæ, & ideo non a tramento, sed spiritu dei viui, non in tabulis cartareis, sed cordis, per autorem suum dominum Christum cum primis scribi debuit, ne forsan aliud nihil, quã caduca crederetur scriptura, quemadmodum de lege Iudæi olim credebant, & hodie scripturarij de euangelio peruersissime sentiunt.

¶ Porro quia incertum habebamus, per quem spiritus ille facer, nobis Christi doctrinam aut loqueretur, aut doceret infallibiliter, ne per pseudapostolos (quos innumeros venturos dominus præsciuit) a doctrina sana & ipsa ueritate in errorum abduceremur profundum, ne deniq; omni variarum ac peregrinarum doctrinarum vento essemus perpetuo expositi, eidem spiritui sancto, cuius oculis omnia præsentia sunt, cuius intuitum nihil effugere potest, cuius prouidentia omnia ambit, placuit, Christi doctrinam cordibus primum infusam, carnalibus quoque literis ob oculos profundere, nec tamẽ per quoslibet, sed eos dumtaxat, quorum corda ipse repleuerat, & a se plenissime edoctos, ad tantam doctrinam, quam illis sincerissime integerrimeque suggererat, scribendam instigauerat, vt per earum diuinarum scripturarum consolationem, spẽ haberemus firmiorem, fidem certiorẽ. & veritatem consummatiorem. Cum enim Christus ascra conscendisset, & apostolos, quos per se erudierat, & quibus Euangelium vbique prædicandum mandauerat, mox ad se assumpturus erat, quid te quæso nobis, inter tot errorum myriades, inter tam varias vëturorum pseudo apostolorum doctrinas relictis, certi de Christi doctrina fuisset, absque apostolorum scripturis? Et qui iam con-

CAPVT III.

contradicientibus clarissimis scripturis, apud se tantum esse doctrinam Christi clamitant, quid fecissent, si nullum pro Christi doctrina clarum habuisset ecclesia testimonium? Plurimum itaque necessarium erat ecclesiae, doctrinam Christi certissimis scripturis testatam apud se habere. His quare Christi doctrina literis, non per Christum quidem, sed alios excipi debuerit probatum esto.

¶ Quod si quis obiecerit, Ad Christum qui venerat illuminare eos qui in tenebris & mortis umbra sedent, pertinet erroris occasiones excludere, id quod melius fecisset per seipsum scribendo. Potior enim fides illi quasi deo quam suis discipulis data fuisset. Vnde videtur convenientius, quod per seipsum quam alios suam doctrinam tradidisset.

Luc. i.

¶ Respondendum est huic, dominum Christum utique ad omnem hominem qui in hunc mundum venit illuminandum de coelis descendisse, differenti tamen modo illuminat. Nam per seipsum illuminat solum intus ignorantiae tenebras, vel lumine naturae, vel gratiae, pellendo, secundum illud. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Et illud: Per viscera misericordiae dei nostri visitauit nos oriens ex alto illuminare his qui in tenebris & umbra mortis sedent. Extra vero, tum per se, tum per alios, videlicet suos prophetas, apostolos, euangelistas atque doctores, verbo pariter illuminat & scriptura. Dicit enim Psalmista: Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen semitis meis. Et rursus. Praeceptum domini lucidum illuminat oculos. Porro de apostolis suis dominus ait. Vos estis lux mundi. Sicut enim sol ad noctis tenebras pellendas, suos dirigit radios, ita & dominus, qui est sol iustitiae, ad effugandas humani generis tenebras, suos direxit apostolos. Eunt, inquit, docete omnes gentes. Luminis autem natura est, diuosi Hilario teste, ut lucem quancumque circumferatur emittat, ac aedibus illatum, luce dominante tenebras interimat. Mundus igitur extra dei cognitionem positus obscurus, ignorantiae tenebris tenebatur, cui per apostolos, scientiae lumen inuehitur, & dei cognitio claret, & de paruis eorum

Iohanni.

Psal. 4.
Luc. i.

Eph. 4.
Psal. 119.
Psal. 119.
Mala.

Matt.

L. ii. cor-

CONFUTATORIUM SCRIPTURARIO.

corporeculis, quocunque inceserint, lux tenebris ministratur. Vnde sicut qui a solis radijs non illustratur, nec a sole vnquam illuminatur: sic illi qui scripturis apostolorum credere nolunt, nec ipsi Christo scribenti crederent. Illi namq; aliud nihil scripserunt, quam quæ ille scribenda docuit, ostēdit, suggessit, nec istos quicquam scripsisse credendum, nisi quod dictante eorū capite domino Christo, scribendum cognouerunt. Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum istis, teste Augustino, tanquam suis manibus imperauit. Hoc autem nullatenus ipsum effecisse æstimandum, nisi nobis vtilius, meliusque perspexisset. Nequaquam ergo melius suā doctrinam per se ipsum nobis scripto tradidisset. Et si maior scripturis secundum seipsas, si quas scripsisset, fides danda fuisset, quia tamen huiusmodi scripturæ autoritas, ad nos haud aliter quam vel suorum discipulorum vel ecclesiæ testimonio peruenisset, maior vtiq; fides aut discipulorū aut ecclesiæ, quā Christi literis prorsus adhibenda fuisset, id quod non in parua domini cessisset iniuriam & indignitatem. Quis enim nos de illius scriptura certificasset, nisi vel illorū literæ qui cum eo perpetuo conuersabantur, vel ipsius ecclesiæ, quā tanquā veritatis magistrā in oībus audiendā pcepit. Possent aut maliuoli & illas calūniari, & dicere, vel non esse Christi, vel viciatas, aut certæ non æqua ad nos trāslatione trāsmittas. Proinde sicut Abraham diuiti epuloni, fidē ex quo piā resurgente ex mortuis ex postulāti dicebat. Habēt Moysen & Prophetas, audiāt illos, quos si non audierint, neq; si q̄sex mortuis resurrexerit credēt, ita respondemus incredulis apostolorū & euangelistarū scripturis, habent prophetas, apostolos, & euangelistas, audiant illos, q̄s si non audierint, neque si Christus quid scripsisset, credent. In illis enim dominus Christus locutus est, per illos tanquam per suas manus scripsit. Quamobrem si illorum scriptis non credunt, neque Christi scripturis essent credituri. His satis ostensum putamus domini nostri saluatoris doctrinam, scripto quidem ecclesiæ debere commendari, at non per seipsum immediate, sed eius apostolos & euangelistas, ad no-

Luc. 16

2. Cori. 13.

ad nostram vtilitatem, suam vero perpetuam laudem & gloriam, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat deus vnus super omnia benedictus in æternum. Amen.

Augustæ M.D.XXX. Octob. XIII.

¶ Et quia plura de scripturis diximus, iustum nobis visum est, tractatum quem superioribus diebus ad Reuerendum Carthusiæ patrem montis Beati, Dominum Lambertum Pascua-lem, viz: tam vita quam religione quam doctrina spectabilem meum amicum & patronum, de libris Canonicis scripsi, præ-
fenti loco inserere, ne quispiam errore circumuentus, aut qualibet canonicas rejciat, aut non canonicas pro canonicis suscipiat.

SEQUITVR TRACTATVS DE

libris Canonicis.

¶ De Canonicis scripturis Ioannis Dietsbergij. M.CCC.CCXXVII.

EPHE. QVARTO CAPITVLO.

¶ Iam non simus paruuli fluctuantes & non circumferamur omni vento doctrinæ in nequicia hominum, in astucia ad circumuentionem erroris.

PLVRIMVM REVERENDO PATRI ET

domino meo amantissimo, domino Lamberto

Pascuali Rectori Carthusianorū apud Con-

fluentiā pceptori suo obseruadissimo.

Ntuis, reuerende pater, auspicijs in lucem produ-
cimus, magnum illum ecclesiæ thesaurum quo noua
recondita sunt & vetera, nempe salutis nostræ ver-
bum, Euangelium inquam, quod Paulus noster, om-
ni credenti, virtutem proficitur in salutem, a nonnullis perfri-
ctæ frontis hominibus, adeo nostris temeratum temporibus, vt
iure possit dubitari, quibus nam hodie fides sit habenda scri-
pturis, dū videas pro nonnullos perfidia, alias de canone de-
turbari, & easdem quidem deturbatas ab eisdē (non sine Chri-
stianæ pietatis ingenti iactura) rursum in canone suffici, qua
L iij leuita

Math. 13.

Acto. 13.

Roma. 10.

CONFVTATORIVM SCRIPTVRARIO.

leuitate, diuinis scripturis plane adimitur omnis certitudo, fit ambigua scripturarum veritas, in vtrum, quod aiunt, christiana vertitur fides, & suo Christi ecclesiae ecclesia gladio, Dei scilicet verbo dispoliata, fidei hostibus nuda, inermis, iugulandaque prostituitur, quod vtique tanto periculosius agitur, quanto magis, non vna tantum persona ciuitas aut prouincia, sed tota christianae religionis res publica laeditur.

Cū igitur communi periculo instante, om̃m sit conclamare, in vnum concurrere, ac ferre presidium, desperationis potius quam religionis esse arbitratus seruare silentium, officij mei consideratione, manum moui, breuibusque quo potui, quae hodie apud catholicam ecclesiam incunctanter habende sint canonicae scripturae, hoc compendio descripsi, id quod tu Reuerende pater laeta fronte dignaberis suscipere, tui nominis auspicijs in lucem porrectum, hoc enim vt facerem non tam mihi persuasit singularis quidam ac vt gratuitus, ita perpetuus animi in me tui fauor, quam vno omnium ore praedicata tua non vulgaris doctrina, morum integritas cum admirabili rerum agendarum prudentia, parique religionis zelo coniuncta. Boni itaque consulas animi affectum pluris quam operis siue muneris huius quantitatē ducens, Tuam R. P. foelicem diu conseruet, bonis que omnibus augeat is a quo solo omnis proficiscitur foelicitas. Ex Confluentina prima augusti. M. D. XXVII.

SCRIPTVRAE VNDE DICVNTVR canonicae. Caput quintum.

ANONICAE scripturae dicuntur, quae sunt de canone, Porro de canone appellantur haec, quibus ecclesia tanquam canone, id est, principio quodam regulatiuo tam in credendis vtitur quam agendis, et ideo talibus, sicuti principijs indubitata vult habere fidem, quibus